

Justiitsministri 8. veebruari 2018. a määruse „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kantselei kodukord“ muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määruse eelnõuga muudetakse justiitsministri 8. veebruari 2018. a määrust nr 7 „Maa- haldus- ja ringkonnakohtu kantselei kodukord“ (edaspidi *kantselei kodukord*).

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 61 alusel kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega kohustuslikule digitaalse toimiku pidamisele ülemineku aja ja korra. Digitaalset kohtumenetlust on kohtutes rakendatud alates 13. märtsist 2017. a. Määruse muutmise vajadus ongi tingitud digitaalse kohtumenetluse edasisest rakendamisest määruses nimetatud haldusasjadele. Selleks on vaja muuta töökorraldust Tallinna Halduskohtus, Tartu Halduskohtus, Tallinna Ringkonnakohtus, Tartu Ringkonnakohtus ning Riigikohtus.

Määruses loetletud kohtuasjades ei moodustata pabertoimikut, vaid neid menetletakse digitaalselt kohtute infosüsteemis ja digitoimikus. Muudatus on osa digitaalsele kohtumenetlusele ülemineku projektist. Selle käigus on juba katsetatud uut töökorraldust eesmärgiga välja selgitada, millised on digitaalse kohtumenetluse eduka rakendamise eeldused, ning proovitud digitoimiku toimivust ja sobivust kohtuasjade digitaalseks menetlemiseks. Esimeste etappide rakendamine on osutunud edukaks. Kõrvaldatud on rakendamise käigus ilmnunud vead digitoimiku töös. Digitoimikut rakendanud kohtutes on uus töökorraldus.

Eelnõuga laiendatakse digitaalset kohtumenetlust haldusasjades. Eelnõuga nähakse ette, et Tallinna Halduskohtus ja Tartu Halduskohtus osas kohtuasjades pabertoimikut ei moodustata. Tallinna Halduskohtus: halduskohtumenetluse seadustiku 28. peatükis toodud kohtuasjad (hankeasjad); välismaalaste (v.a rahvusvaheline kaitse), kodakondsuse, nimeõigust ning isikut tõendavaid dokumente puudutavad kohtuasjad. Tartu Halduskohtus: välismaalaste, kodakondsuse, nimeõigust ning isikut tõendavaid dokumente puudutavad ja viivistasu kohtuasjad. Uute asjade lisamine on mõlema halduskohtuga kooskõlastatud.

Eelnõuga sätestatakse lisaks tsiviil- ja halduskohtumenetluses täielikule digitaalsele kohtumenetlusele ülemineku kuupäev. Alates 1. jaanuarist 2020. a menetletakse kõiki tsiviil- ja haldusasju digitaalselt. Pärast 1. jaanuari ei moodustata pabertoimikut üheski nimetatud kohtuasjas. Muudatuse eesmärk on määratleda täieliku ülemineku aeg, millega antakse kohtutele ja menetlusosalistele piisavalt aega varasemate muudatuste tulemuste hindamiseks ning töökorralduses vajalike muudatuste tegemiseks.

Eelnõuga uuendatakse ka kõnesoleva määruse lisaga 5 sätestatud kättetoimetamisteatise ja väljastusteate vormi. Uus vorm on vajalik, sest kohtute põhiline postiteenuse pakkuja on võtnud kasutusele uue väljastusteate vormi. Eelnõu lisaks ongi postiteenuse pakkuja üldine vorm.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud justiitshalduspoliitika osakonna kohtute talituse nõunik Margit Lauri (e-post margit.lauri@just.ee, tel 680 3144). Eelnõu on keeleliselt toimetanud õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Taima Kiisverk (e-post taima.kiisverk@just.ee).

Eelnõuga muudetakse justiitsministri 8. veebruari 2018. a määruse nr 7 „Maa- haldus- ja ringkonnakohtu kantselei kodukord“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 13.02.2018, 9.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõuga täiendatakse ja muudetakse kantselei kodukorra preambulit, paragrahvi 27 lõike 1 punkti 1 ja paragrahvi 45, lisa 5 ning tunnistatakse kehtetuks paragrahvi 27 lõike 1 punktid 3 ja 4.

Eelnõuga **täiendatakse määruse preambulat** viidetega tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 313 lõikele 4 (ministri volitus kehtestada väljastusteate vorm) ja § 315 lõikele 5 (ministri volitus kehtestada kättetoimetamisteatise vorm).

Paragrahvi 27 lõike 1 muudatusega täiendatakse digitaalselt menetletavate kohtuasjade hulka ning paragrahvi 45 täiendustega määratakse, millistes kohtutes ja millistes asjades pabertoimikut ei moodustata.

Paragrahvi 27 lõike 1 punkti 1 muudatusega nähakse ette, et Tallinna Halduskohtus ja Tartu Halduskohtus suureneb asjade hulk, mida peetakse üksnes digitaalselt. Tegemist on digitaalse kohtumenetluse rakendamise kolmanda etapiga halduskohtumenetluses. Kokkuleppeliselt Tallinna Halduskohtu ja Tartu Halduskohtuga laiendatakse digitaalse toimiku pidamist eespool mainitud asjadele.

Paragrahvi 45 täiendustega nähakse ette, et alates määruse jõustumisest lahendatakse digitaalselt Tallinna Halduskohtus halduskohtumenetluse seadustiku 28. peatükis nimetatud kohtuasju ja rahvastiku (v.a alamkategoria – pagulased) kategoria asju ning Tartu Halduskohtus rahvastiku ja viivistasu asju.

Digitoimiku pidamisele ülemineku kolmas etapp halduskohtumenetluses ei too asjast puudutatud isikutele kaasa senise korraldusega võrreldes selliseid muudatusi, mis võiksid piirata nende õigusi menetluses osalemisele või sellele juurdepääsule.

Kohtunikele ja ametnikele on juba eelmistes etappides soetatud täiendavaid töövahendeid, tagatud võimalus kasutada lisaks kohtute infosüsteemile digitoimiku infosüsteemi ning arutatud läbi võimalikud töökorralduse muudatused.

Menetlusosaliste juurdepääsu toimiku materjalidele eelnõu ei piira. Toimikuga on edaspidigi võimalik soovi korral tutvuda paberandjal. Samuti on toimikuga võimalik tutvuda avaliku e-toimiku või digitoimiku infosüsteemi vahendusel.

Lisaks eespool toodule kehtestatakse määruse muudatusega (eelnõu § 2 lg 2), et alates 1. jaanuarist 2020. a menetletakse kohtutes kõiki tsiviil- ja haldusasju digitaalselt.

Tegemist on haldus- ja tsiviilkohtumenetluses täielikule digitaalsele asjade menetlemisele ülemineku tähtaja seadmisega. Täielik üleminek on kavas lõpetada 1. jaanuaril 2020. a. Kohtutele ja menetlusosalistele jääb piisavalt aega juhtprojektide tulemuste hindamiseks ning töökorralduses vajalike muudatuste tegemiseks.

Muudatusest tulenevalt tunnistatakse kehtetuks määruse § 27 lõike 1 punktid 3 (tsiviilkohtumenetluses isiku kinnisesse asutusse paigutamise asjad) ja 4 (tsiviilkohtumenetluses maakohtule kohtu registri-, kinnistus- või maksekäsuosakonnast läbivaatamiseks edasi saadetud asjad), kuna need on tsiviilasjadena juba hõlmatud 1. jaanuaril 2020. a. jõustavas punktis 1.

Määruse lisa nr 5 muudatusega alates 1. oktoobrist 2018. a viiakse kättetoimetamisteatise ja väljastusteate vorm kooskõlla kohtute ja postiteenuse pakkuja tegelikult kasutatava vormiga.

Vormi kehtestamine alates 1. oktoobrist 2018 võimaldab teha infosüsteemis vajalikud muudatused, et väljastusteateid ja kättetoimetamisteatise oleks võimalik infosüsteemides automaatselt koostada.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrusel ei ole vahetut puutumust Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

4.1. Kavandatav muudatus seisneb selles, et täiendatakse halduskohtumenetluse asjade loetelu, mida peetakse üksnes digitaalselt

4.1.1. Sihtrühm

Muudatus avaldab mõju eelkõige Tallinna Halduskohtu, Tartu Halduskohtu, Tallinna Ringkonnakohtu halduskolleegiumi ja Riigikohtu halduskolleegiumi kohtunikele (36) ja ametnikele (116). Võrreldes kõigi kohtunike ja kohtuametnike arvuga (6. veebruari 2018. a seisuga on Eestis ametis 237 kohtunikku ja üle 800 ametniku) on mõjutatud sihtrühm väike.

Menetlusosaliste juurdepääsu toimiku materjalidele eelnõu ei piira. Toimikuga on edaspidigi võimalik soovi korral tutvuda paberandjal. Samuti on toimikuga võimalik tutvuda avaliku e-toimiku või digitoimiku infosüsteemi vahendusel.

4.1.2. Mõju ulatus

Mõju on väike, kuna töökorralduse muudatus on väike, sest kohtutes on juba üle aasta menetletud asju digitaalselt. Peamine mõju on digitaalsete asjade hulga kasv, mis ei tohiks avaldada suurt mõju kohtunike ja ametnike tööle ega menetlusosaliste juurdepääsule kohtuasja materjalidele. Samas kaasneb kokkuvõid, kuna nendes asjades pabertoimikuid enam ei koostata.

4.1.3. Mõju avaldumise sagedus

Mõju esinemise sagedus on väike, sest uute asjade arv (lisandub ca 600 kohtuasja aastas), kus digitaalset kohtumenetlust rakendatakse, on väike.

4.1.4. Ebasoovitavate mõjude risk

Ebasoovitavate mõjude risk on väike. Ebasoovitavad mõjud on juba esimese kahe etapi jooksul avaldunud. Tallinna Halduskohtu kohtunike seas korraldati digitaalse kohtumenetluse rahulolu küsitlus. Tulemusi arutati kohtute haldamise nõukoja 97. istungil ning nende alusel on arendatud kohtute infosüsteemi ja digitoimiku infosüsteemi. Kolmanda etapi eel lisanduvad kohtute infosüsteemis ja digitoimikus uued funktsionaalsused (töövoogude arendused kohtute infosüsteemis ning leheküljenumbrid digitoimikus).

4.2. Kavandatav muudatus tähtaja (1. jaanuar 2020. a.) sätestamisest, millest alates koostatakse haldus- ja tsiviilkohtumenetluses kõikides kohtuasjades ainult digitaalne toimik (eelnõu § 1 p-d 3 ja 4)

4.2.1. Sihtrühm

Muudatus avaldab mõju kõikidele haldus- ja tsiviilasju lahendavatele kohtunikele ja ametnikele. Arvestades ainult digitaalse toimikuga harjumise ja tööprotsesside ümberkorraldamise pikka üleminekuaega, on muudatuse mõju sihtrühmale väike.

Menetlusosaliste juurdepääsu toimiku materjalidele eelnõu ei piira. Toimikuga on edaspidigi võimalik soovi korral tutvuda paberandjal. Samuti on toimikuga võimalik tutvuda avaliku e-toimiku või digitoimiku infosüsteemi vahendusel.

4.2.2. Mõju ulatus

Mõju on oluline kohtutes elektroonilise asjaajamise osakaalu suurendamisel ja pabertoimikutest loobumisel. See on osa Eesti üldisest kaasaja digiarengust.

Mõju kohtutes toimiku koostajatele on pigem väike. Muudatus on digitoimiku pidamisele ülemineku neljas etapp. Kohtunikele ja ametnikele on juba eelmistes etappides soetatud

täiendavaid töövahendeid ning tagatud võimalus kasutada lisaks kohtute infosüsteemile digitoimiku infosüsteemi. Kuna osaliselt on kohtud juba alates 2017. a-st digitoimikut kasutanud, ollakse sellega harjunud. Seetõttu ei kaasne töökorralduse muutmise olulisi raskuseid.

4.2.3. Mõju avaldumise sagedus

Mõju esinemise sagedus on suur, sest digitaalset kohtumenetlust rakendatakse kõikides haldus- ja tsiviilasjades. Täna on digitaalseid kohtuasju kohtutes ligikaudu 1000 asja aastas. 2017. a alustati maa- ja halduskohtutes 33 165 tsiviil- ja haldusasja.

4.2.4. Ebasoovitavate mõjude risk

Ebasoovitavate mõjude risk on väike. Ebasoovitavad mõjud on juba esimeste etappide jooksul avaldunud. Projekti jooksul on kohtu esitanud ettepanekuid riistvara vajaduse ja infosüsteemide arendamise kohta. 2019. a lõpuks on kõikidel kohtunikel ja kohtujuristidel sülearvutid. Istungisaalide varustus võimaldab istungit läbi viia digitaalse toimikuga. Lisanduvad uued arendused kohtute infosüsteemi ja digitoimiku infosüsteemi.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega eeldatavaid tulusid riigieelarvesse ei laeku. Vajalikud riistvara investeeringud on nimetatud kohtutes juba tehtud. Väljastusteate kasutuselevõtu eelduseks olevad infosüsteemi arendused ei too endaga kaasa täiendavaid kulusid.

Määruse rakendamisega kaasneb halduskulude kokkuhoid pabertoimikute mittekoostamisest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras (v.a määruse § 1 punkt 6 ja määruse § 1 punktid 3 ja 4). Määruse § 1 p 6 jõustub 1. oktoobril 2018.a, mil on kohustuslik kasutusele võtta uus väljastusteate/kättetoimetamisteatise vorm. Määruse § 1 punktid 2 ja 4 jõustuvad 1. jaanuari 2020.a, et anda kohtutele ja menetlusosalistele piisavalt aega muudatustega kohanemiseks.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõuga kavandatavad muudatused on kooskõlastatud Tallinna Halduskohtu ja Tartu Halduskohtu esimeestega ning saadetakse kooskõlastamiseks kõikidele kohtutele ja Registrate ja Infosüsteemide keskusele.

Marko Aavik
Asekantsler